

**РОЛЬ НОВИХ ВИМОГ БАЗЕЛЯ III ЩОДО СТРУКТУРИ І
ЯКОСТІ КАПІТАЛУ БАНКУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ
СТАБІЛЬНОСТІ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ
УКРАЇНИ**

Іваній К.О., аспірант

Державний вищий навчальний заклад

«Українська академія банківської справи Національного банку України»

Глобальна фінансова криза поставила органи банківського нагляду перед необхідністю внесення істотних коректив до підходів і методів реалізації своїх повноважень. Виразом даних коректив послужив Базель III [1, с.1]. При цьому, нові стандарти Базеля III торкнуться всіх банків, але ступінь змін буде залежати від типу і розміру конкретного банку. Для більшості банків актуальними будуть збільшені вимоги щодо розміру та якості капіталу, ліквідності та частки позикового капіталу (левериджу), зміни у Другому компоненті і нормах збереження капіталу. Банки з більш складною структурою зіткнуться із змінами стосовно кредитного ризику контрагентів, більш жорстким механізмом ринкових ризиків і, в деякій мірі, змінами за сек'юритизацією [2, с.6].

Угода Базель III (далі – Консультаційний документ) значно посилює вимоги до структури та якості капітальної бази банку: вводяться нові вимоги до капіталу першого та другого рівня, відбувається поступовий відхід від гібридних і квазіборгових інструментів, уточнюється список дозволених вирахувань з капітальної бази, підвищуються мінімальні вимоги до власного капіталу банку та капіталу першого рівня.

У документі основна увага звертається на функцію інструментів капіталу щодо поглинання збитків, що пояснюється подіями останньої фінансової кризи [3]. У зв'язку із зазначеним, новий Консультаційний документ визначає капітал першого рівня як капітал, здатний поглинати збитки у ході поточної діяльності банку (going concern) і капітал другого рівня – як здатний покривати збитки у ході припинення діяльності банку (gone concern). В капіталі 1-го рівня виділяється базовий капітал першого рівня (common equity tier 1 capital) – найбільш надійна частина капіталу, та додатковий капітал першого рівня (additional tier 1 capital).

При цьому, Базельський комітет висунув ряд якісних вимог до структури капіталу першого рівня. Так, до інструментів додаткового капіталу першого рівня можуть відноситися некумулятивні безстрокові привілейовані акції, а інноваційні гібридні інструменти (наприклад, субординовані позики з додатковими умовами) поступово будуть виключатися зі складу капітальної бази банків. Капітал 3-го рівня буде скасований [4].

Згідно з новими вимогами, основне навантаження за відрахуваннями лягає на базовий капітал першого рівня. Консультативний документ не встановлює «напрямую» співвідношення капіталу 1-го і 2-го рівнів, пропонується встановлювати це співвідношення через мінімальні вимоги до достатності капіталу на покриття ризиків:

$$\frac{\text{Common equity tier 1 capital}}{\text{RWA}} \geq 4,5\% , \quad (1)$$

$$\frac{\text{Additional tier 1 capital}}{\text{RWA}} \geq 6\% , \quad (2)$$

$$\frac{\text{Total regulatory capital}}{\text{RWA}} \geq 8\% . \quad (3)$$

де RWA – активи, зважені за рівнем ризику.

Крім того, консультативним документом передбачається можливість створення двох буферів капіталу: консервації (conservation) і контрциклічного (countercyclical buffer range). При цьому, в цілях покриття збитків банківського сектора під час системного економічного спаду створюється буфер консервації; для обмеження надмірної кредитної активності банків створюється контрциклічний буфер. Величина буферів становить не фіксований відсоток від величини сукупних активів, зважених за рівнем ризику.

Дані вимоги Базеля III також спрямовані на усунення можливих недоліків регулювання, в тому числі, і оцінку ризиків «зараження» (contagion risk) – ризиків, що виникають у випадку, коли несприятливі процеси в одній країні призводять до падіння рейтингу чи кредитного стиснення не тільки цієї країни, але й інших країн. Вимоги до буферу консервації будуть вводитися поступово, починаючи з 1 січня 2014 р. При цьому, банки будуть повинні «консервувати» 0,5 % від активів, зважених за рівнем ризику, як мінімум, у вигляді базового капіталу першого рівня. Даний показник

буде збільшуватися щорічно до досягнення 2,5 % до 1 січня 2018 р. [4].

З метою підвищення якості капіталу і запобігання надлишкової частки позикових коштів у банківському секторі, Базельським комітетом розроблені пропозиції по введенню нового регулятивного показника «leverage ratio» (відношення капіталу банку до сукупного об'єму його активів і позабалансових вимог, не зважених за рівнем ризику). Значення мінімального показника левериджу пропонується встановити в розмірі 2,5 % для базового капіталу першого рівня і 3 % для капіталу 1-го рівня:

$$L_1 = \frac{\text{Common equity tier 1 capital}}{A_{\text{total}}} \geq 2,5\%, \quad (4)$$

$$L_2 = \frac{\text{Tier 1 capital}}{A_{\text{total}}} \geq 3,0\% . \quad (5)$$

Таким чином, крім нових вимог до структури капіталу, Базельським комітетом введені вимоги до загальної структури балансу банку. В результаті запроваджених змін банки будуть змушені значно очистити свою капітальну базу, виключивши відстрочений податок і частки участі дочірніх організацій при одночасному зростанні частки звичайних акцій і нерозподіленого прибутку. Загалом, дотримання нових вимог Базеля III щодо структури і якості капіталу банку сприятиме забезпеченню стабільності фінансово-кредитної системи України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Хандрюев А. Базель III отобьет аппетит к риску [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sberbank.ru/common/img /uploaded/sbjr/11-2012/070-075.pdf>
2. Базель III Новые стандарты капитала и ликвидности – часто задаваемые вопросы [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.moodyanalytics.com/~media/Regional/Russia/Publications/2011/2011-01-01-Basel-III-FAQs.ashx>
3. Брюков В. Г. Базель III. Новые регулятивные требования / В. Г. Брюков // Международные банковские операции. – 2011. – № 3.
4. Базельський комітет з питань банківського нагляду [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bis.org/publ/bcbs189.htm>